

Η ΛΕΟΝΤΙΟΝ ΚΑΙ Ο ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

[ΣΕΛΙΔΑΕΣ ΕΚ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΒΙΟΥ]

ΕΝ τῇ ἀρχαιότητι ἡ πνευματική τῶν γυναικῶν μόρφωσις παρήλλασσε κατὰ τὰς διαφορὰς τῆς ἀρχαιότητος ἐποχάς, κατὰ τὰς φυλάς καὶ τὰς κοινωνικὰς τάξεις. Οὐδὲ πᾶσαι προσωμίλουν τότε ταῖς Μούσαις, διότι καλὴ δέσποινα κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἦτο ἡ τὸν οἶκον εὖ διοικοῦσα καὶ τὰ ἐνδον σώζουσα καὶ κατήκοος τοῦ ἀνδρός οὖσα, ἡ δὲ σοφία ἐνομιζέτο ὅτι ἐποίει τὴν γυναῖκα νὰ φρονῇ πλεῖον τῆς φύσεώς της.

Σοφὴν δὲ μισῶν μὴ γὰρ ἐν γ'
 [ἐμοῖς δόμοις
 Εἷη φρονοῦσα πλεῖον ἢ γυν-
 [ραῖχα χρή.

Πλὴν ἀλλ' ὅμως καὶ μεταξὺ τῶν πολλῶν ἡδύνατό τις νὰ εὕρῃ «παῦρον γυναικῶν οὐκ ἀπόμουςον γένος».

Ἀνωτέρας πνευματικῆς μορφώσεως, οἷαν νῦν νοοῦμεν, μετεἶχον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις αἱ ἐλευθεριώτεραι τὰ ἦθη γυναῖκες, αἵτινες ἀπετέλουν ἰδιάζουσαν τῆς τότε κοινωνίας τάξιν καὶ ἐφαίδρυνον τὸν βίον τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ὡς δὲ ἐν ταῖς νῦν πεπολιτισμέναις κοινωνίαις, οὕτω καὶ τότε διάφοροι ὑπῆρχον τοιούτων γυναικῶν

τάξεις, ὧν τὴν μὲν κατωτέραν κατεῖχον αἱ δοῦλαι τὴν δὲ ἀνω-
 τέραν αἱ κιθαρίστραι, αἱ αὐλητρίδες, αἱ χορεύτραι καὶ ἄλλαι.
 Εἰς τὴν τάξιν δὲ ταύτην συγκατελέγοντο καὶ ἐκεῖναι αἱ ἐταῖραι,
 αἵτινες δὲν διεκρίνοντο μόνον ἐπὶ κάλλει σώματος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ
 εὐφυΐᾳ, ἀγχινοίᾳ καὶ ἐρασμιοῦτι, ἐφοίτων δὲ καὶ εἰς τὰς scho-
 λὰς τῶν φιλοσόφων, βεβαίως οὐχὶ τόσον σπουδῆς ἐνεκεν, ὅσον
 ὅπως διὰ τῆς ἀκκιστικῆς τῶν τέχνης προσελκύσωσιν ἐραστάς.
 "Οθεν καὶ οὐδὲν θαυμαστόν, ἂν βλέπωμεν πλείστους μὲν προέ-
 χοντας ἐν τῇ παιδείᾳ ἄνδρας καὶ αὐστηροὺς φιλοσόφους πρὸς
 αὐτὰς ἀπροκαλύπτως ἀναστρεφόμενους, πολλὰς δὲ ἐταῖρας δι'
 ἀγαλμάτων τιμωμένας. Παρατρέχοντες δὲ τὴν Θεανώ, Μέλισ-
 σαν, Πτολεμαίδα, τῆς Πυθαγορείου Σχολῆς, τὴν Διοτίμην καὶ
 Ἀσπασίαν τῆς Σωκρατικῆς, τὴν Λαΐδα καὶ Ἀρήτην τῆς Κυ-
 ρηναϊκῆς τὴν Ἰππαρχίαν τῆς Κυνικῆς, τὴν ἀργεῖαν Ἀρτεμι-
 σίαν καὶ Νικαρέτην τῆς Μεγαρικῆς, θὰ πραγματευθῶμεν ἐν-
 ταῦθα ὀλίγα περὶ μιᾶς ἐκ τῶν ἐπισημοτάτων τοῦ εἶδους τούτου
 ἐταίρων περὶ τῆς Λεοντίου, ἣτις ἀνῆκεν εἰς τὴν Σχολὴν τοῦ
 Ἐπικούρου. Ἦτο δὲ ὁ Ἐπίκουρος, ὡς γνωστόν, ἐξ Ἀττικῆς,
 Γαργήτιος τὴν πατρίδα, ἐξ εὐυπολήπτου γένους, ἀλλ' ἡ οἰκογέ-
 νειά του εἶχε τοσοῦτον ἐκπέσει, ὥστε ὁ μὲν πατήρ του ὡς γραμ-
 ματοδιδάσκαλος ἡ δὲ μήτηρ του ὡς ψυχόμαντις τὰ πρὸς τὸ
 ζῆν ἐπορίζοντο. Ἐν Σάμῳ μετὰ τῶν γονέων του ἐκεῖ ἀποικη-
 σάντων μέχρι τοῦ 19 ἔτους τῆς ἡλικίας του διατρίψας, ἐπανῆλ-
 theoretical θεν εἰς Ἀθήνας χάριν φιλοσοφικῶν σπουδῶν, καὶ ἐντεῦθεν πάλιν
 μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐπανέκαμψεν εἰς
 τοὺς γονεῖς του. Μεγάλην ροπὴν ἐπὶ τὸ πνεῦμά του εἶχεν ἔργον
 τι τοῦ ἀτομικοῦ φιλοσόφου Δημοκρίτου, οὗ τὰς ἀρχὰς συνεχώ-
 νευσεν εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ φιλοσοφικὸν σύστημα. Ἐν Σάμῳ ἔθη-
 κεν ὁ Ἐπίκουρος τὰ θεμέλια τοῦ φιλοσοφικοῦ αὐτοῦ συστήμα-
 τος, πολλοὺς ὁπαδοὺς προσελκύσας, μεθ' ὧν ἐπανῆλθεν εἰς
 Ἀθήνας, ἐντεῦθεν δὲ πορευθεὶς εἰς Μιτυλήνην καὶ Λάμβακον
 ἐγκατέστη ἐπὶ τέλους τριάκοντα καὶ πέντε ἐτῶν τὴν ἡλικίαν
 αὐτῆς εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἀγοράσας κῆπον ἐδίδασκεν ἐκεῖ πλεί-
 στους ὅσους ὁσημέραι ὁπαδοὺς προσελκύων. Ὁ κῆπος οὗτος
 βαθμηδὸν ὑπὸ τῶν ὁπαδῶν του ἐπεκταθεὶς καὶ πᾶσαν ἡδονὴν
 παρέχων κατέστη ὀνομαστός, φέρων τὸ γνωστὸν ὄνομα «οἱ κῆ-
 ποι τοῦ Ἐπικούρου,» οἱ δὲ μαθηταὶ τοῦ φιλοσόφου ἐκαλοῦντο
 «οἱ ἀπὸ τῶν κήπων». Κατὰ τὸν Ἐπίκουρον μέτρον τοῦ ἀληθοῦς
 καὶ τῆς ἀξίας τῶν ὄντων εἶνε ἡ αἴσθησις, ὥστε ὕψιστον μὲν
 ἀγαθὸν εἶνε ἡ ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων προερχομένη ἡδονή, λύπη
 δὲ τὸ ὑψιστον κακόν. Ἡ ἀρχὴ του ἦτο : πράττε οὕτως, ὥστε

πάντοτε ὕψιστος σκοπὸς νὰ εἶνε ἡ ἡδονή· ἡ ἠθικὴ δὲ ἔστω ὁδηγός, πῶς πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ τις τὴν ἀρχὴν ταύτην ὀρθῶς, καὶ τὰ ὄντα καθ' ὅσον ταῦτα εἶνε ἀγαθὰ ἢ κακὰ, ὀρθῶς, νὰ ἐκτιμᾷ. "Ὅθεν δὲν ἐδέχετο ἀπολύτως τὴν ἡδονήν, ἀλλὰ τὴν μετρίαν αὐτῆς χρῆσιν, ἐπειδὴ ἡ ὑπερβολὴ παράγει πικρὰ ἐπακολοσθήματα. Συνίστα τὴν ἐργασίαν, πίστιν καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ εἰς τοὺς πλησίον ἐγκράτειαν τῶν παθῶν ὡς μέσον πρὸς πορισμὸν καθαρᾶς χαρᾶς εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ πρὸς ἀποτροπὴν ἀπὸ δυσαρέστων περιστάσεων. Ἐδίδασκεν ὅτι δὲν πρέπει τις ἀπολύτως ν' ἀποφεύγῃ τὴν λύπην, ἀλλὰ μᾶλλον πῶς νὰ ὑπομένῃ αὐτὴν ἡσυχῶς καὶ ἀταράχως, ἂν μὴ δύναται νὰ τὴν ἀποφύγῃ.

Ἄλλ' οὐχ ἤττον μεθ' ὅλην ταύτην τὴν διδασκαλίαν ἡ Σχολὴ τοῦ Ἐπικούρου κατέστη δυσώνυμος ἕνεκα τῆς εὐκόλου διὰ τῶν αἰσθήσεων ἀπολαύσεως τοῦ βίου, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοὶ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου πάντα τρυφηλὸν ἐκάλουν χοῖρον ἐκ τῆς ἀγέλης τοῦ Ἐπικούρου, κατὰ δὲ τὸν μεσαῖωνα πᾶς αἰρετικὸς ἢ πᾶς κακὸς ἐκαλεῖτο Ἐπικουρείος, ὡς καὶ νῦν πᾶς φιλήδονος συνήθως ὑπὸ τοῦτο τὸ ὄνομα καλεῖται. Καὶ προσεπάθησε μὲν ὁ Cassendi καὶ ἄλλοι νὰ ἐξυγνίσωσι τὸν φιλόσοφον ἀπὸ τοῦ ἄγους τούτου καὶ νὰ ἀποτρίψωσιν ἀπ' αὐτοῦ τὸν ῥύπον, ὅστις βεβαίως καθ' ὑπερβολὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπερρίφθη, ἔμεινεν ὅμως καὶ μένει ἱκανὸς πάντοτε, διότι καίτοι ἠθέλησαν νὰ παραστήσωσιν αὐτὸν ἀσκητὴν τρώγοντα μόνον καρπούς καὶ πίνοντα ὕδωρ, ἐλέγχονται ὅμως ἀντιφάσκοντες πρὸς αὐτὸν τοῦτον τὸν φιλόσοφον, ὅστις γράφων πρὸς τὴν Λεόντιον ῥητῶς λέγει ὅτι καθ' ἡμέραν μῶν (100 δραχ.) διὰ τὸ φαγητόν του ἐδαπάνᾳ.

Πολλοὺς ἔσχεν, ὡς ἐπόμενον, ὁπαδοὺς ὁ Ἐπίκουρος, καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἐταίρων, διότι ἡ φιλοσοφία του ἦτο εὐάριστος καὶ ἀρεστὴ εἰς ἀκολάστους. Ἐν τοῖς κήποις του ἐφοίτων οὐ μόνον σπουδαῖοι ἄνδρες, οἱοὶ ὁ Μαίδωρος, ὁ Ἑρμαχος, καὶ ἄλλοι, ἀλλὰ καὶ ὠραῖαι ἐταῖραι οἱαὶ ἡ Ἡδεῖα, ἡ Βοῖδιον, ἡ Νικήδιον, ἡ Ἐρώτιον, ἡ Μαρμαρίον καὶ πασῶν περιφημοτάτῃ ἡ Λεόντιον. Ποία δὲ ἡ πατρίς τῆς Λεοντίου δὲν εἶνε ἡμῖν γνωστὴ, τοῦτο μόνον γινώσκουμεν, ὅτι αὕτη δὲν εἶχε μόνον σωματικὰ θέλγητρα, ἀλλὰ καὶ πνεύματος μόρφωσιν τοιαύτην, ὥστε προεκάλει τὸν θαυμασμὸν ἐξόχων συγγραφέων. Αὕτη δὲ οὐδ' ὅτε ἤρξατο νὰ φιλοσοφῇ, ἐπαύσατο ἐταιροῦσα, ἀλλὰ πᾶσα τοῖς Ἐπικουρείοις παρεδίδοτο, καὶ αὐτῷ τῷ Ἐπικουρῷ ἀναφανδόν, ὅστις ζηλότυπος παραπονεῖται ἐν ἐπιστολῇ του τινὶ πρὸς τὸν Ἑρμαχὸν διὰ τὴν διαγωγὴν

ταύτην τῆς ἐρωμένης του. Ἡ παιδρά, φιλήδονος καὶ ζωηρά ἐταίρα ἀδύνατον βεβαίως ἦτο νὰ ἀφεθῇ εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν κατοχὴν σκυθρωποῦ καὶ σαθοῦ γεροντίου, ἀλλ' ἀρξομένη εἰς τὸ νὰ ἀνέχεται τὸν φιλόσοφον, ἡγάπα τὸν ὥραϊον Τίμαρχον καὶ παρεδίδοτο μᾶλλον ἡδέως εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Μητροδώρου, ἐξ οὗ καὶ υἱὸν ἐγέννησεν, ὃν ὁ φιλόσοφος θερμῶς ἐν τῇ διαθήκῃ του συνίστα. Ἀλκίφρων ὁ ἐρωτικῶν ἐπιστολῶν συγγραφεὺς περιέχει ἀξιοπερίεργον ἐπιστολὴν τῆς Λεοντίου πρὸς τὴν Λάμιαν τὴν γνωστὴν ἐταίραν καὶ ἐρωμένην Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ἐν ᾗ γίνονται γνωσταὶ αἱ τεταμέναι σχέσεις μεταξύ αὐτῆς καὶ τοῦ φιλοσόφου.

... «Ἐγὼ δὲ εἰ καὶ ὅλη γένοιτο ἡ Ἀθηναίων πόλις Ἐπικούρων, μὰ τὴν Ἄρτεμιν οὐ ζυγостаτήσω πάντας αὐτοὺς πρὸς τὸν Τίμαρχου βραχίονα. μᾶλλον δὲ οὐδὲ πρὸς δάκτυλον. Τί σὺ λέγεις, Λάμια; Οὐκ ἀληθῆ ταῦτα; Οὐ δίκαια φημί; ... Λαβέτω καὶ ἃ ἔχω, διδασκέτω δ' ἄλλους. Ἐμὲ δὲ οὐδὲν θάλπει δόξα, ἀλλ' ὃν θέλω δός. Τίμαρχον, Δάματερ. Ἀλλὰ καὶ δὴ ἐμὲ πάντα ἠνάγκασται ὁ νεανίσκος καταλιπὼν τὸ Λύκειον, καὶ τὴν ἑαυτοῦ νεότητα καὶ τοὺς συνεφήβους καὶ τὴν ἐταιρείαν, μετ' αὐτοῦ ζῆν καὶ κολακεύειν αὐτὸν καὶ καθυμνεῖν τὰς ὑπηνέμους αὐτοῦ δόξας. Ὁ δ' Ἀτρεὺς οὗτος, «ἔξελθε», φησὶν, «ἐκ τῆς ἐμῆς μοναγρίας καὶ μὴ πρόσθι Λεοντίω.» Καὶ ὁ μὲν νεανίσκος ὢν ἀνέχεται τὸν γεραίτερον ἀντεραστήν, ὁ δὲ τὸν δικαιοτέρον οὐχ ὑπομένει. Νῆ τὰ μυστήρια, νῆ τὴν τούτων τῶν κακῶν ἀπαλλαγὴν, ὥς ἐνθυμηθεῖσα τοῦ Τίμαρχου τὸν χωρισμόν, ἄρτι ἀπέψυγμαί καὶ ἰδρωσα τὰ ἄκρα καὶ ἡ καρδίᾳ μου ἀνέτραπται. Δέομαί σου, δέξαι με πρὸς σεαυτὴν ἡμέρας ὀλίγας, καὶ ποιήσω τοῦτον αἰσθάνεσθαι πηλίκων ἀπήλαυνεν ἀγαθῶν ἔχων με ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὐκέτι φέρει τὸν κόρον, εὖ οἶδα! Πρεσβευτὴς εὐθὺς πρὸς ἡμᾶς διαπέμψεται Μητροδῶρον καὶ Ἑρμαρχον καὶ Πολύαινον. Ποσάκις οἶμι με, Λάμια πρὸς αὐτὸν ἰδίᾳ παραγενομένην εἰπεῖν, «τί ποιεῖς, Ἐπίκουρε; Οὐκ οἶσθα ὅτι διακωμῶδεῖ σε Τιμοκράτης ὁ Μητροδώρου ἐπὶ τούτοις ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἐν τοῖς θεάτροις, παρὰ τοῖς ἄλλοις σοφισταῖς.» Ἀλλὰ τί ἐστὶν αὐτὸν ποιῆσαι; Ἀναίσχυντον ἐστὶ τὸ ἐροῦν. Κἀγὼ τοίνυν ἔτομαι ὁμοίως αὐτῷ ἀναίσχυντος καὶ οὐκ ἀφήσω τὸν ἐμὸν Τίμαρχον. Ἐρρωσο».

Ἡ Λεόντιον φαίνεται ὅτι τὴν πρώτην αὐτῆς νεότητα παρέδωκε τῷ Ἑρμησιάννακτι, τῷ Κολοφωνίῳ μαθητῇ τοῦ ἐξόχου σο-

φοῦ τῆς ἐλεγειακῆς ποιήσεως, Φιλητᾶ τοῦ Κῶου, εἰς ὃν ὤφειλε καὶ τὴν πνευματικὴν τῆς μόρφωσιν καὶ τὴν μετὰ ταῦτα φήμην. Ὁ Ἑρμησιάνναξ τιμῶν τὴν ἐρωμένην τρία τῶν ἐλεγείων τοῦ βιβλίου ἔγραψε πρὸς αὐτὴν καὶ ἐξέδωκε ταῦτα ὑπὸ τὸν τίτλον «Λεόντιον».

Τῆς Λεοντίου τὴν φήμην δὲν κατέστησαν γνωστὴν μόνον τοῦ Ἑρμησιάννακτος αἱ ἑλεγείαι καὶ οἱ Ἐπικούρειοι, ἀλλὰ καὶ αὕτη διεκρίθη ἐπὶ συγγραφικῇ ἱκανότητι, διότι, ὅτε ὁ Θεόφραστος, ὁ γνωστὸς τοῦ Ἀριστοτέλους μαθητὴς καὶ διάδοχος συνέγραψε βιβλίον περὶ γάμου, ἐν ᾧ οὐχὶ τόσον τρυφερῶς ἐξεφράζετο περὶ τοῦ γυναικείου φύλου, ἢ Λεόντιον ἀντεπεξῆλθε κατ' αὐτοῦ μετὰ τόσῃς δεινότητος, ὥστε ἐπεσπάσατο εἰς ἑαυτὴν τὸν γενικὸν θαυμασμόν. Αὐτὸς ὁ Κικέρων ἐκφράζει τὸν θαυμασμόν του καὶ μόνον διὰ τοῦτο ὅτι γυνὴ ἐτόλμησε νὰ γράψῃ κατ' ἀνδρὸς γνωστοτάτου ἐπὶ σοφίᾳ. Τοῦτ' αὐτὸ ἐκδηλοῖ καὶ Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ ἱστορίας.

Τὸ περὶ γάμου τοῦτο ἔργον τῆς Λεοντίου ἀπωλέσθη, διεσώθη δ' ἡμῖν τοῦ Θεοφράστου ἔργον, τοῦ δόντος ἀφορμὴν τῇ Λεοντίῳ νὰ γράψῃ τὸ ἑαυτῆς, ἀπόσπασμα ἐν Λατινικῇ μεταφράσει, ὅπερ διὰ τὸ περιεργὸν παραθέτομεν ἐνταῦθα ἔχον ὡς ἐξῆς:

«Πρέπει νὰ νυμφεύεται ὁ σοφός; Ἄν αὕτη εἶναι ὠραία, εὖ ἡγμένη καὶ ἐξ ἐντίμου οἴκου, ἂν αὐτὸς εἶνε εὖπορος, ὑγιής, δύναται καὶ ὁ σοφὸς νὰ συνάψῃ γάμον. Ἀλλὰ βεβαίως πολὺ σπανίως συναντῶνται πᾶσαι αὗται αἱ ἀπαιτήσεις. Διότι κατὰ πρῶτον ἤθελε διακοπῇ ἢ περὶ τὴν ἐπιστήμην ἐνασχόλησις. Οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ συζῇ ταυτοχρόνως τοῖς βιβλίοις του καὶ τῇ γυναικὶ του. Ἐπειτα αἱ γυναῖκες δέονται πολλῶν, δαπανηρῶν φορεμάτων, κοσμημάτων χρυσῶν, μαργαριτῶν, συναναστροφῶν, ὑπερηρείας, ἐπίπλων καὶ ἀμαξῶν. Πρὸς τούτοις δὲ ἐπὶ νύκτας ὀλοκλήρους εἶνε ἡναγκασμένος νὰ ἀκούῃ παράπονα τῆς συζύγου. «Βλέπεις, τῷ λέγει, πῶς ἐκείνη καλλωπίζεται περισσότερον ἑμοῦ. Ἐκείνη τιμᾶται ὑπὸ πάντων, ἐγὼ δὲ τὸ δυστυχὲς γύναιον καταφρονοῦμαι ἐν ταῖς συναναστροφαῖς!» Διατί πάντοτε παρατηρεῖς τὴν γειτόνισσαν; Διὰ τί ὠμίλησας πρὸς τὸ κοράσιον ἐκεῖνο; Τί μοι ἔφερες;»

«Ὁ ἀνὴρ δὲν δύναται πλέον νὰ ἔχῃ φίλον, εἰς μηδεμίαν νὰ συχνάζῃ συναναστροφὴν. Οἰαδὴποτε αὐτοῦ ἐκδήλωσις εὐαρεσκειᾶς εἰς τι ἐκλαμβάνεται ὡς ἀπαρέσκεια κατ' αὐτῆς. Ὁ περιφημότατος φιλόσοφος μεταβαίνων εἰς οἰανδὴποτε πόλιν δὲν δύναται νὰ καταλίπῃ τὴν σύζυγον μόνην, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὴν λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ. Ἄν αὕτη εἶνε ἄνευ περιουσίας ὀφείλει νὰ

τὴν διατρέφῃ, ἂν εἶνε πλουσία, ὁ μετ' αὐτῆς βίος εἶνε ἀβίωτος. Ἐπειτα δὲν ἀπόκειται τοῖς ἀνδράσιν ἡ ἐκλογή. Πρέπει νὰ τὴν δέχεται τις, ὡς τὴν εὐρίσκει. Ἄν εἶνε ὀξύθυμος, μωρὰ, ἄσχημος, ὑπερήφανος, ἂν ὄζῃ ἐκ τοῦ στόματος, πάντα ταῦτα τὰ ἐλαττώματα μανθάνει τις κατὰ πρῶτον μετὰ τὸν γάμον. Ἴππους, βόας, ὄνους, κύνας, καὶ τὰ μικρότατα ἀντικείμενα, καὶ αὐτὰ τὰ ἱμάτια, λεκάνας, ἔδρας, κύπελλα, κλπ. βλέπει τις πρὶν αὐτὰ ἀγοράσῃ, μόνον τὴν γυναῖκα δὲν δύναται νὰ ἴδῃ ἵνα μὴ ἀπαρέσῃ αὕτη πρὸ τοῦ γάμου. Πάντοτε πρέπει νὰ ἔχῃς πρὸς αὐτὴν ἐστραμμένους τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ νὰ ἐπαινῇς τὸ κάλλος της, ἵνα μὴ νομίζῃ αὕτη ὅτι δὲν τὴν ἀγαπᾷς, ὅταν σὺ τυχὸν ἄλλην βλέπῃς. Πρέπει νὰ τὴν καλῇς δέσποιναν τοῦ οἴκου, νὰ ἐορτάζῃς μεγαλοπρεπῶς τὰ γενέθλιά της, νὰ ὁμνῇς εἰς τὴν ζωὴν της, νὰ εὐχῇς ὥστε νὰ ἐπιζήσῃ σοῦ, νὰ ὑποδέχῃςαι εὐλαβῶς τὰς τροφούς της, τὰς θεραπαινίδας της, τοὺς δούλους της, πάντας τούτους, ἐν οἷς κρύπτονται ἀντίζηλοι. Πρέπει νὰ σέβῃςαι καὶ τιμᾷς ὃν τινα αὕτη ἀγαπᾷ, καὶ ἂν μὴ δύνασαι νὰ τὸν ὑποφέρῃς. Ἄν ἀφήσῃς αὐτὴν νὰ εἶναι κυρία τοῦ οἴκου, σὺ εἶσαι δούλος. Ἄν θελήσῃς νὰ διατάξῃς κατὰ τὸ δοκοῦν τὰ κατὰ σέ, αὕτη θὰ θεωρήσῃ τοῦτο ὡς δυσπιστίαν κατ' αὐτῆς, θὰ ὀργισθῇ κατὰ σοῦ καὶ θὰ ἀρχίσῃ ἐριδας. Γραῖδια, μάγισσαι, τερατοσκόποι, ἔμποροι μετὰ χρυσῶν κοσμημάτων καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων ἔρχονται πρὸς αὐτὴν. Ἄν μὲν τούτοις ἐπιτρέψῃς τὴν εἴσοδον, ἐκθέτεις τὴν τιμὴν της εἰς δοκιμὴν, ἂν μὴ ἐπιτρέψῃς, αὕτη αἰτθάνεται ἐαυτὴν προσβεβλημένην ἐνεκα τῆς σῆς ὑποψίας. Ἀλλὰ καὶ τί ὠφελεῖ ἡ μεγάλη αὕτη ἐπίβλεψις; Ἀνήθικος γυνὴ δὲν δύναται νὰ φυλαχθῇ, ἡθικὴ δὲ δὲν ἔχει ἀνάγκην τοιούτης. Ἡ βία εἶνε ἀπιστος τῆς ἀρετῆς φύλαξ, ἐνάρετος δὲ εἶνε μόνον ἐκείνη, ἥτις, καίτοι ἔχει καιρὸν νὰ ἁμαρτήσῃ, δὲν πράττει ὅμως τοῦτο. Ἡ ὠραία εὐρίσκει ταχέως ἐραστάς, ἡ δὲ ἄσχημος εὐχαριστεῖται εἰς ἕκτακτα.

Εἶνε δύσκολον νὰ φυλάξῃ τις ὅ,τι πολλοὶ ἐπιθυμοῦσι καὶ ὀχληρὸν τὸ κατέχειν ὅ,τι οὐδεὶς ἄνθρωπος ἤθελεν ἐπιθυμήσει νὰ τὸ ἔχῃ. Ἀλλ' ἀσφαλὲς εἶνε πάντοτε τὸ ἥττον κακόν, τὸ νὰ ἔχῃ τις ἄσχημον μᾶλλον, ἢ νὰ φυλάττῃ ὠραίαν. Ἀντικείμενον, ὅπερ πάντοτε ἐπιθυμοῦσιν, οὐδαμοῦ εἶνε ἀσφαλές. Ὁ μὲν διὰ τῆς μορφῆς του, ὁ δὲ διὰ τῶν προτερημάτων του, ὁ τρίτος διὰ τοῦ πνεύματός του, ὁ ἄλλος διὰ τῆς ἐλευθεριότητός του, ζητεῖ νὰ τὴν δελεάσῃ. Καὶ οὕτως ἢ ἄλλως τὸ πρῶριον πρέπει νὰ ἀλωθῇ, ὅπερ πανταχόθεν προτβάλλεται.

Ἄν ὁμῶς ζητῶμεν γυναῖκα πρὸς διοίκησιν τοῦ οἴκου, ἵνα πε-

ριποιῇται ἡμᾶς ἐν τῇ ἀσθενείᾳ, καὶ συντροφεύῃ ἐν τῇ μοναξίᾳ, τότε πιστὸς ὑπηρέτης ὑπακούων εἰς τὸ νεῦμα τοῦ κυρίου του καὶ ἐκτελῶν ἀκριβῶς τὰ προστάγματά του, εἶνε διὰ τὸν οἶκον πολὺ μᾶλλον ὠφέλιμος, ἢ γυνὴ ἣτις ἀσχεῖ τὴν ἐξουσίαν τῆς· ἂν πράττῃ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ συζύγου τῆς, ὅ ἐστιν, ἂν πράττῃ ὅ,τι αὐτῇ ἀρέσκει, καὶ οὐχὶ ὅ,τι αὐτῇ προστάσσεται. Ἄλλ' ἐν ἀσθενείᾳ βοηθοὶ δύνανται εἰς τινὰς νὰ εἶνε φίλοι καὶ ὑπηρέται οἵτινες ἐνεκα εὐεργεσιῶν εἶνε αὐτῷ ὑποχρεωμένοι, πολὺ μᾶλλον γυναικός, ἣτις καταλογίζει ἡμῖν πᾶν δάκρυον, ὅπερ ὡς ἀμοιβὴν τῆς κληρονομίας χύνει, καὶ πρὸς τοῦτοις ἔτι διὰ προσποιητῆς φροντίδος καὶ ἐπιτετηδευμένης ἀπελπισίας ἀνησυχεῖ τὸν ἀσθενῆ. Ἄν αὕτη ἡ ἰδίᾳ εἶνε ἀσθενής, πρέπει νὰ συμπάσχωμεν καὶ οὐδὲ στιγμὴν νὰ ὑποχωρῶμεν τῆς κλίνης τῆς. Ἄν εἶνε ἀληθῶς ἀγαθὴ καὶ ἀγαπητὴ γυνὴ — βεβαίως σπάνιον πτηνὸν — συμπονοῦμεν, ἂν αὕτη τίχτῃ, καὶ θρηνοῦμεν ἂν ἡ ζωὴ τῆς κινδυνεύῃ. Ἄλλὰ μόνος οὐδέποτε δύναται νὰ εἶνε ὁ σοφός. Ἐχει δὲ ὡς συντρόφους πάντας τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, οἵτινες ποτὲ ἔζησαν ἐπὶ γῆς καὶ ζῶσιν ἔτι καὶ πνεύματι μεταβιβάζεται ὅπου θέλει. Ὅ,τι διὰ τῶν χειρῶν δὲν δύναται νὰ ψαύσῃ, περιλαμβάνει τοῦτο ἐν τῷ νῷ, καὶ ὅταν ἐλλείπῃ αὐτῷ ἡ μετὰ τῶν ἀνθρώπων διάλεξις, διαλέγεται μετὰ τοῦ Θεοῦ. Οὐδέποτε εἶνε ὀλιγώτερον μόνος, ἢ ὅταν εἶνε μόνος.

Ἐν τέλει ἂν θέλῃ τις τυχόν νὰ νυμφευθῇ πρὸς τοῦτο, ὅπως κτήσῃται τέκνα, ἢ πρὸς διάδοσιν τοῦ οἰκογενειακοῦ του ὀνόματος, ἢ πρὸς στήριξιν ἐν τῷ γήρατι, ἢ ἵνα ἔχῃ ἀσφαλεῖς κληρονόμους, τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι ἡ μεγίστη μωρία. Τί ἐνδιαφέρει ἡμῖν ὅταν ἀποθάνωμεν, ἂν ἕτερος φέρῃ τὸ ὄνομα ἡμῶν;

Ἐκτὸς τούτων ὁ υἱὸς δὲν φέρει εὐθὺς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ πολλοὶ ὑπάρχουσι τὸ αὐτὸ ἔχοντες ὄνομα. Ἡ εἶνε τυχόν στήριγμα τοῦ γήρατος, ἂν ἀναθρέψῃ τις τέκνον, ὅπερ ἴσως πολὺ πρὸ τοῦ πατρὸς ἀποθνήσκει, ἢ υἱόν, ὅστις παραφρονεῖ, ἢ ἡλικιωθεὶς σκέπτεται πότε νὰ ἀποθάνῃ ὁ γέρον; Ἄλλ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς κληρονόμους, ὑπάρχουσι φίλοι καὶ συγγενεῖς, οὓς κατ' ἀρέσκειαν δύναται νὰ ζητήσῃς. καλλίτεροι καὶ πιστότεροι κληρονόμοι, παρὰ πρόσωπα, ἅτινα οὔτε θέλεις οὔτε . . . πάντοτε εἶνε παρόντα.

Ἐπειτα ὑπάρχει ἔτι πολὺ καλλίτερος τῆς κληρονομίας τρόπος, ἢ τὸ νὰ καταλίπῃ τις τὸ μετὰ πόνου κτηθὲν εἰς ἕτερον πρὸς «βεβαίαν χρῆσιν, δηλαδή, τὸ νὰ χρησιμοποίησιν τις κατὰ τὸν βίον τὴν περιουσίαν του πρὸς ἀγαθοεργοὺς σκοποὺς.»

Ὁ Ἀθήναιος διέσωσεν ἡμῖν πολλὰς τῶν ἐταιρῶν εὐφυολογίας,

ἀλλὰ δυστυχῶς περὶ τῆς Λεοντίου μίαν μόνον εὐρίσκομεν ἀξίαν λόγου.

Ὅτε ἡ Λεόντιον ἔν τινι συμπόσιῳ ἦτο ποτὲ μετὰ τοῦ ἔραστοῦ τῆς, ἐνεφανίσθη καὶ ἡ ὡραία τοῦ Μενάνδρου ἐρωμένη Γλυκέρα. Ὁ λάτρης τῆς Λεοντίου ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του πρὸς τὴν νεωστὶ ἐλθοῦσαν, ἀλλ' ἰδὼν τὴν ἑαυτοῦ κατηφῆ «τί σε λυπεῖ;» ῥώτησεν αὐτήν «ἡ ὑστέρα» ἀπεκρίθη ἡ Λεόντιον, βλέψασα πρὸς τὴν Γλυκέραν, ὑποσημαίνουσα διὰ τούτου οὐ μόνον τὴν γυναικείαν μήτραν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὕστερον ἐλθοῦσαν, τὴν Γλυκέραν δηλαδή, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα συμβησόμενα ἕνεκα τῆς πρὸς ταύτην προσηλώσεως τοῦ ἔραστοῦ τῆς.

Ἔσχε δὲ θυγατέρα ἡ Λεόντιον καλουμένην Δανάην, ἐπίσης ἑταίραν καὶ ὁπαδὸν τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἐπικούρου, ἣτις ὑπῆρξεν ἐρωμένη τοῦ Ἐπάρχου τῆς Ἐφέσου Σώφρονος.

Εἰ. ΓΑΛΑΝΗΣ

ΑΣΜΑΤΙΟΝ (SONETTO)

ΤΟΝΙΣΘΕΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΩΔΕΙΟΥ

Σ. ΔΑΚΑΛΑΜΙΤΑ

ΚΟΙΜΑΤ' ἡ πλάση τοῦ Μαγιοῦ, τ' ἀγέρι τὴν μυρόνει,
γλυκὰ λαλεῖ τ' ἀνδόνι,
κουμμένο 'ς τὰ κλαδιά.

Τ' ἀστέρια τρέμουν τ' οὐρανοῦ κι' ἀπ' τὸ βουνὸ μὲ χάρι
προδαίνει τὸ φεγγάρι
σὲ μαγικὴ βραδειά...

ὦ, ξύπνα, μὲ τῆς ἀνοιξίς, ἀγάπη μου, τὰ κάλλη,
σὰν ἀδελφὴ τῆς ἄλλης,
ν' ἀλλάξης δυὸ φίλιά.

Ἦ τὴν ὄψι σου τὴν πρόσχαρην, ποῦ λάμψι χύνει τόσην,
θαρρῶ, θὰ ξημερώσῃ,
νὰ ψάλλουν τὰ πουλιά...

ΑΝΔΡΕΑΣ Δ. ΝΙΚΟΛΑΡΑΣ